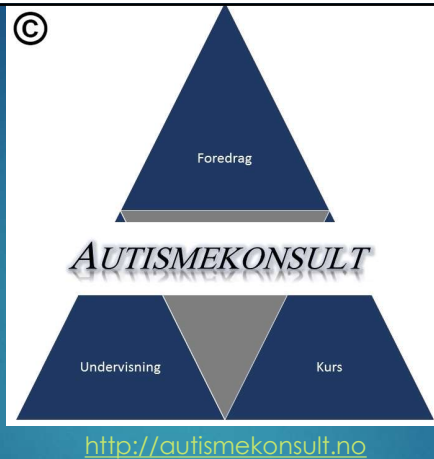

Stian Orm
31.10.2019

Se mulighetene! – Min historie med autisme i skolen

En nødvendig time-out fra klasserommet

1

Innhold

- ▶ Autisme: sentrale fakta og teorier
- ▶ Min historie
 - ▶ Barndom og veien til diagnose
 - ▶ Stress
 - ▶ Veien etter diagnose
 - ▶ Tilrettelegging i skolen
 - ▶ Selvending

2

Autismespekteret

- ▶ Livslang gjennomgripende tilstand med nevrobiologisk grunnlag
- ▶ Forekomst ved 8 år: 0,7%, 1,1% av guttene og 0,3% av jentene, fylkesvise variasjoner fra 0,3% til 1% totalt (Suren et al., 2019)
- ▶ 4 undergrupper:
 - * Barneautisme
 - * Atypisk autisme
 - * Asperger syndrom
 - * Uspesifisert gjennomgripende utviklingsforstyrrelse (PDD-NOS)
- ▶ Vansker med sosialt samspill, kommunikasjon og fleksibilitet i tanker og atferd

3

Nye diagnoser ICD-11

- ▶ Autismespekterforstyrrelse uten læringshemming og språkvansker
- ▶ Autismespekterforstyrrelse uten læringshemming
- ▶ Autismespekterforstyrrelse uten språkvansker
- ▶ Autismespekterforstyrrelser med både læringshemming og språkvansker
- ▶ Annen spesifisert autismespekterforstyrrelse
- ▶ Autismespekterforstyrrelse, uspesifisert

4

Kognitive vansker

- ▶ Theory of Mind (ToM) – Evnen til å tenke om andres tanker, følelser og opplevelser
- ▶ Svak sentral koherens – Manglende evne til å se sammenhenger og helheter
- ▶ Eksekutive funksjonsvansker – Problemer med planlegging, å komme i gang, ta initiativ, regulere egen atferd, arbeidsminne, mental fleksibilitet og fleksibel og selektiv oppmerksomhet
- ▶ Emosjonsteori - intersubjektivitet
- ▶ Ødelagte spillnevroner?

5

This is Sally. This is Anne.

Sally has a basket. Anne has a box.

Sally has a ball. She puts the ball into her basket.

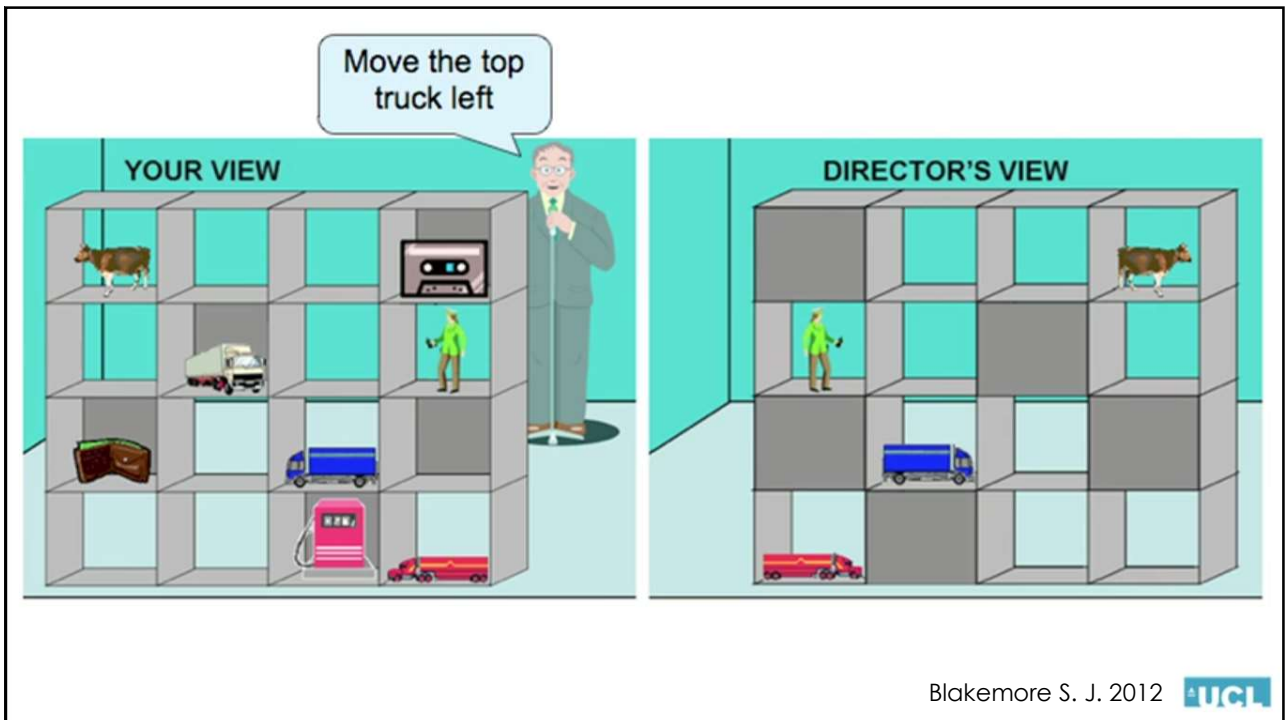
Sally goes out for a walk.

Anne takes the ball out of the basket and puts it into her box.

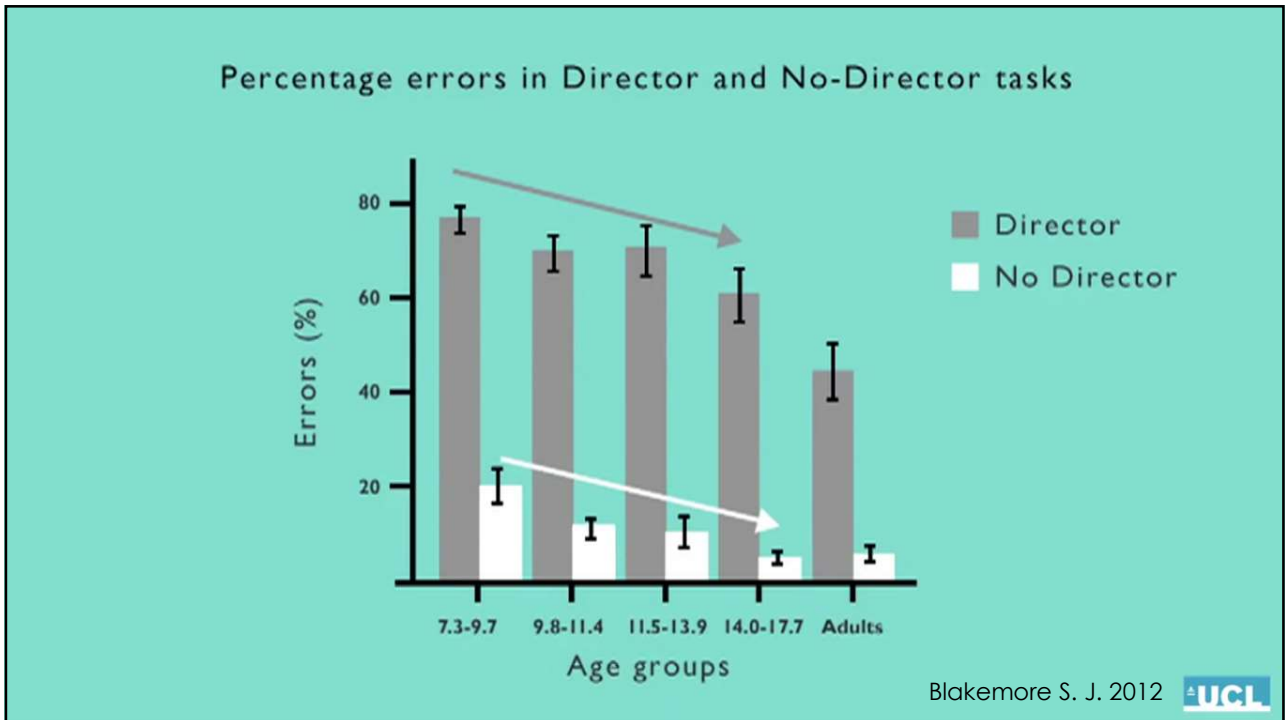
Now Sally has come back. She wants to play with her ball.

Where will Sally look for her ball?

6

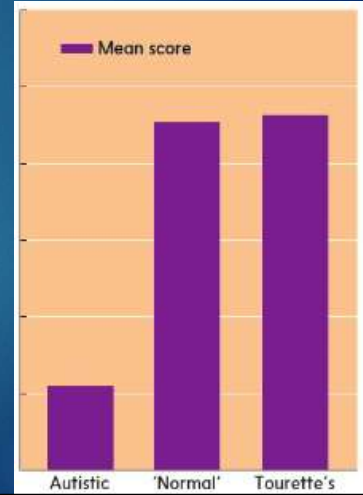

7

8

Eyes task

9

Min historie

10

Det vanskelige barnet

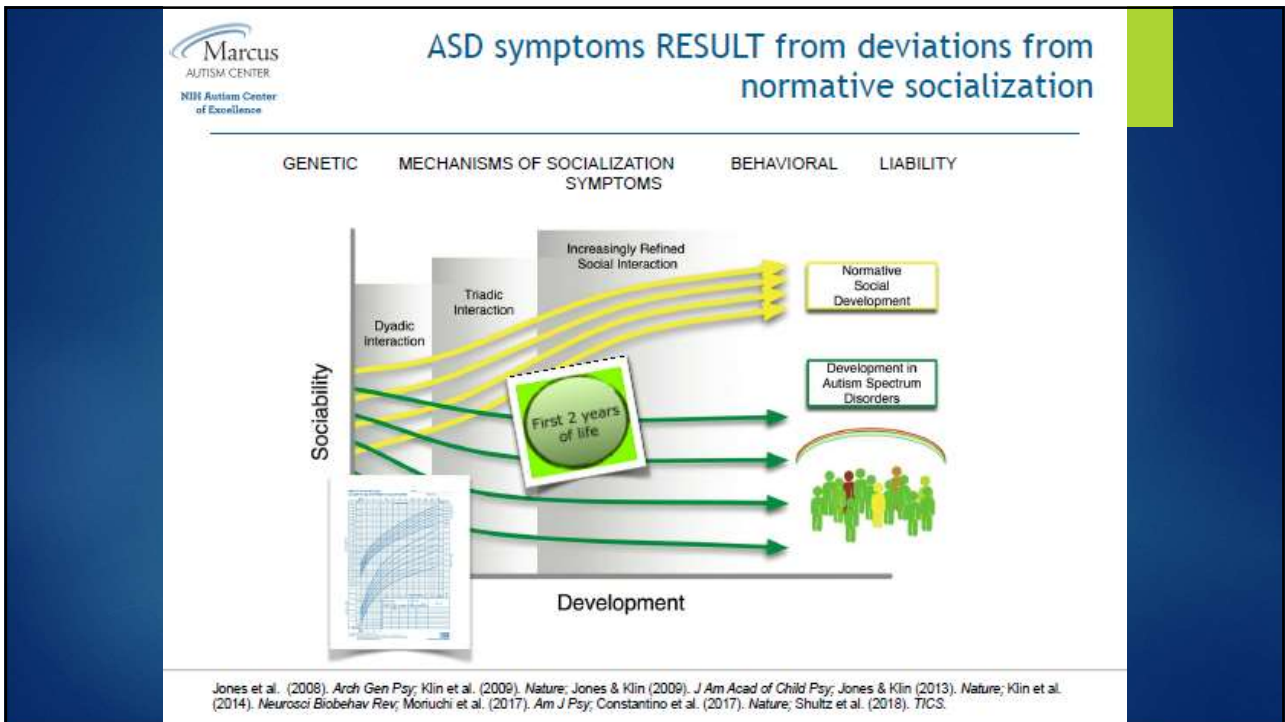
- Krevende fra spedbarnsalder av
- Øyekontakt
- Sinneutbrudd
- Reguleringsvansker – søvn
- Særhet i forhold til mat
- Krevde mye oppfølging – felles oppmerksomhet, krabbe trening, språk
- Atypisk utvikling
- Barnehage – siste året hjemme
- Søsken

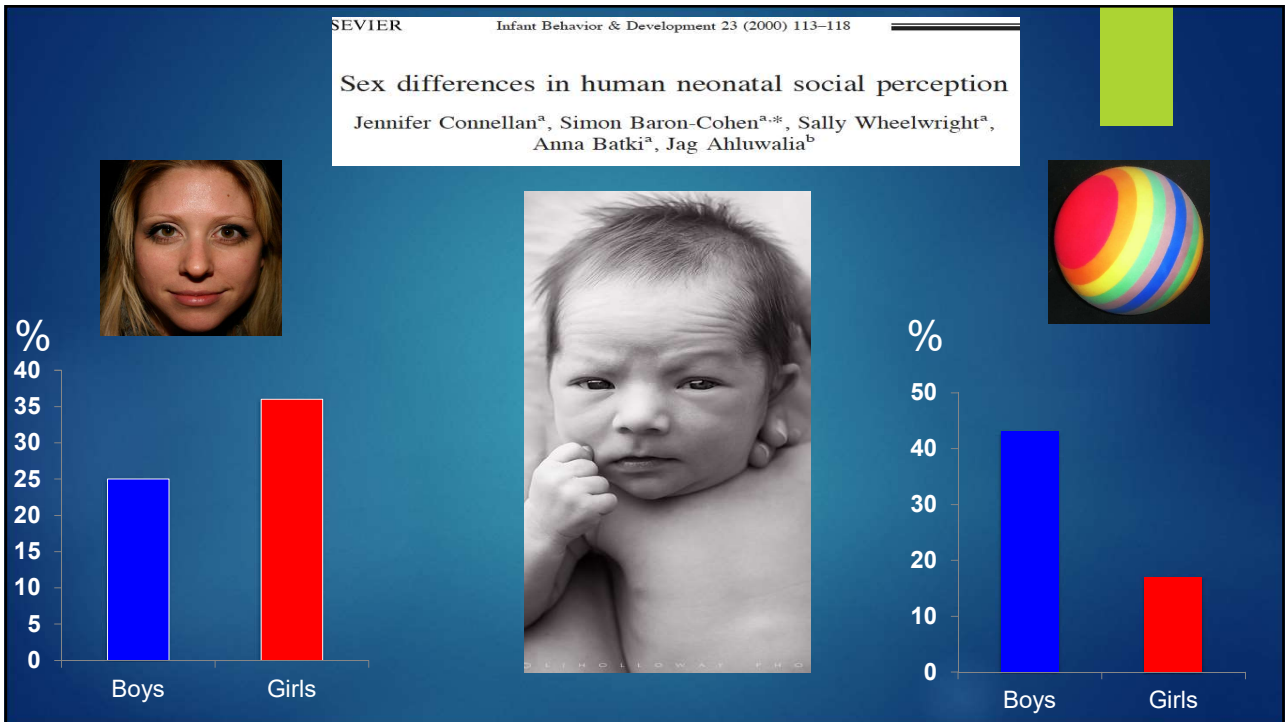
11

Autisme utvikler seg selv i løpet av de to første leveårene (Klin, 2019)

12

13

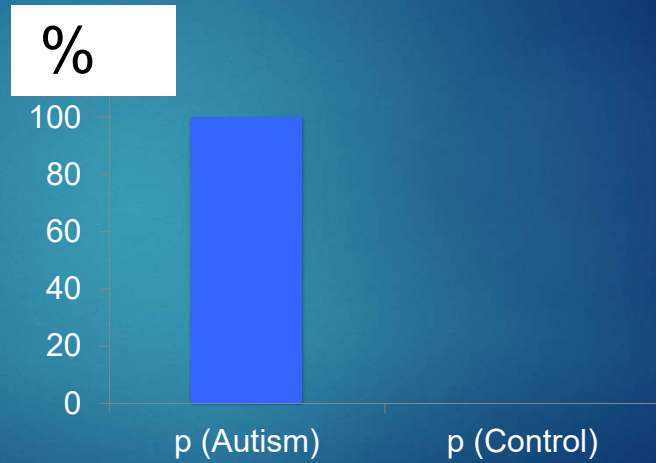

14

> 70% of viewing time

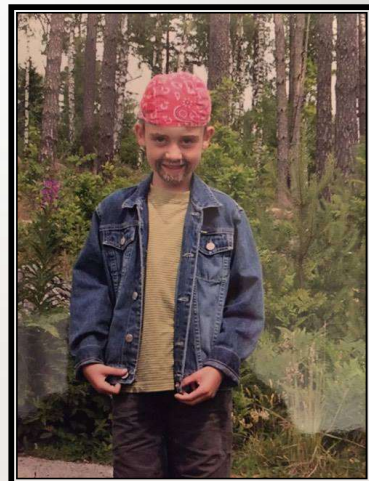
Pierce et al 2010
Arch Gen Psychiatry

15

Barneskole

- Sosiale vansker
- Persepsjonsforstyrrelser
- Tics
- Søvn og mat
- Toppet seg i 3. klasse
- Henvist til utredning i 2. klasse (2003)

16

Utredningsperioden

- BUPP: Første diagnose høsten 2004 – Uspesifisert gjennomgripende utviklingsforstyrrelse, klare Asperger trekk
- Utredet ved Habiliteringstjenesten i 2005 – Tourettes syndrom, ADHD og noen trekk av Asperger
- Samspill i familien
- Stian og far flyttet ut våren 2006, byttet skole høsten
- Ting ble bare verre og verre

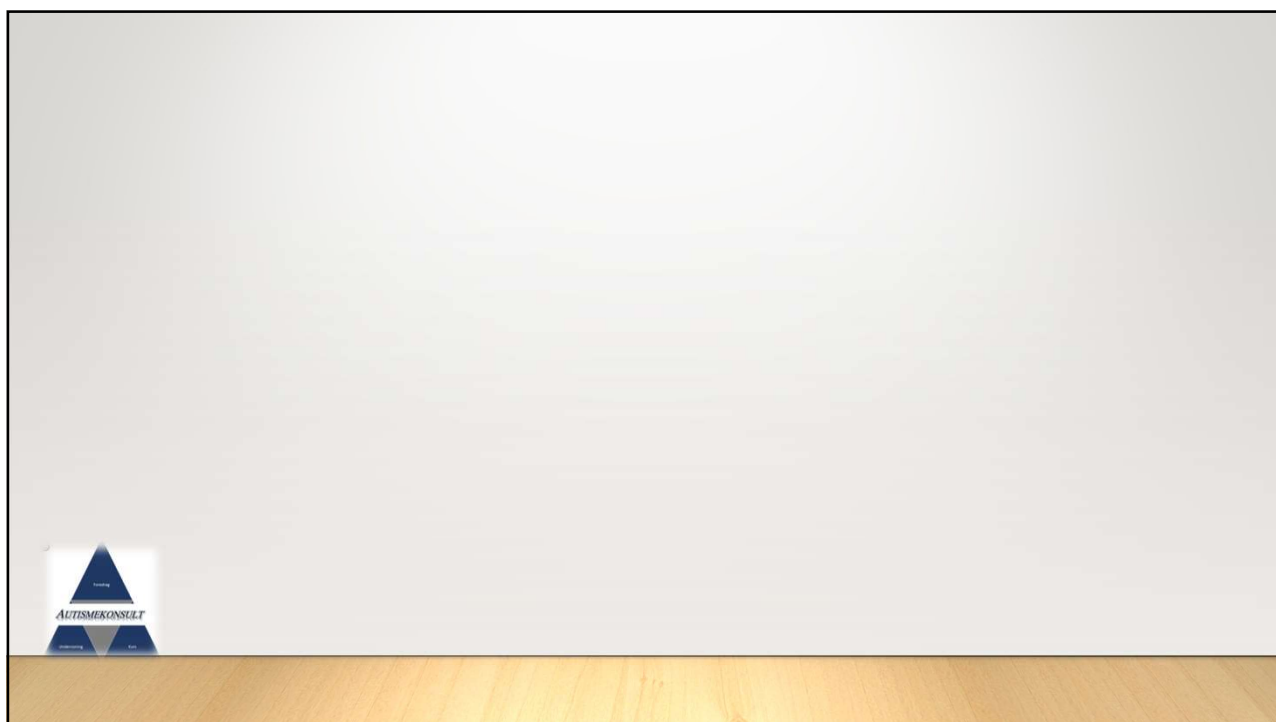
17

Fort.

- Høst 2006: Innlagt ved Åsebråten barnepsykiatriske klinikk og Nevroteamet BUP 2006/2007 – Endelig diagnose 2007: Autisme
- 1. november: Akutt plassert på Tune barnehjem
- Diagnostiske hypoteser underveis var bla: tvangslidelse/OCD, atferdsforstyrrelse, bipolar lidelse, angst + div. syndromer

18

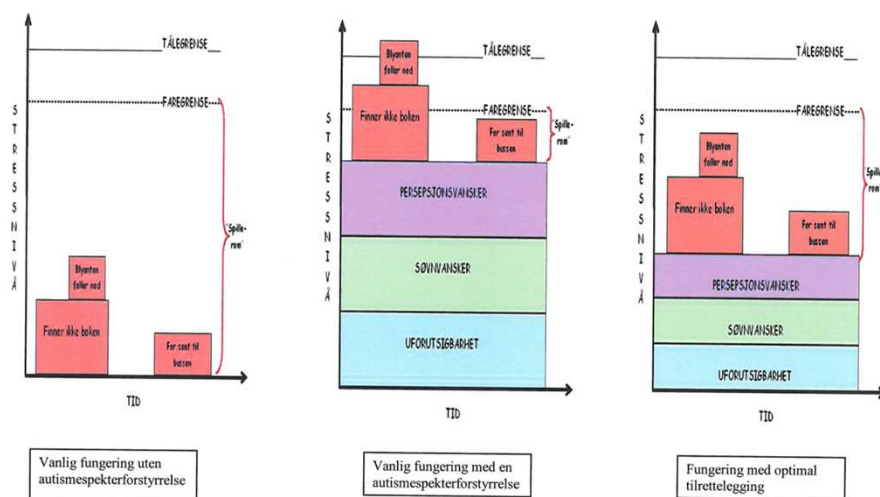

19

HVA VAR VANSKELIG I DEN
VANLIGE SKOLEN?

20

STRESSMODELL – Autismespekterforstyrrelse

Stressmodell etter Uhrskov & Hejlsvkov Jørgensen, 2006

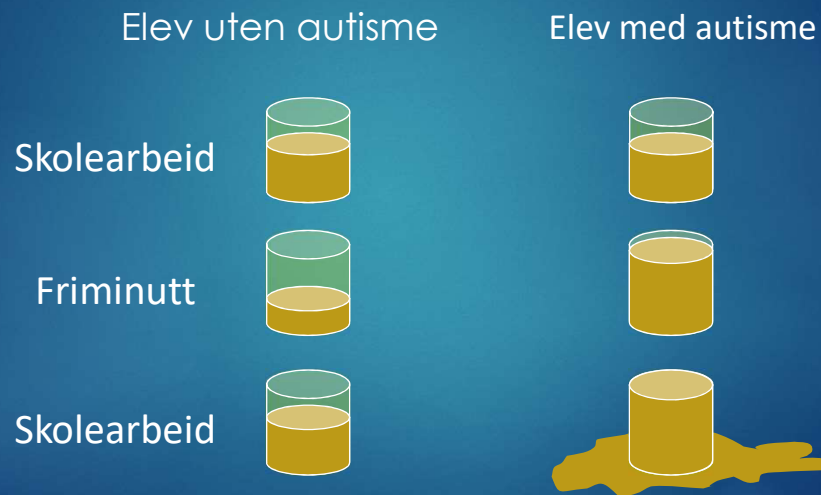
21

“Autism is like going to two schools simultaneously” (Vermeulen, 2019)
Double Curriculum

	Student without autism	Student with autism
8:30-9:20	Math	Math + executive functions
9:20-10:10	Language: English	Language: English + communication
10:10-10:25	<i>Break = relaxing</i>	Break = a lot of social demands
10:25-11:15	History	History + central coherence
11:15-12:05	Philosophy	Philosophy + imagination
12:05-13:05	<i>Lunch = big fun</i>	Lunch = sensory + social jungle
13:05-13:55	Sports: gym	Sports: gym + sensory survival
13:55-14:45	Group work	Group work + social interaction

22

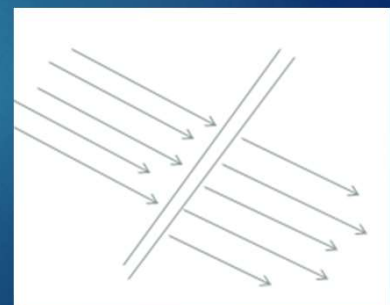
(Vermeulen, 2019)

23

Persepsjonsforstyrrelser

- ▶ Annerledes oppfatning og tolkning av sanseintrykk
- ▶ Vansker med å sortere forskjellige sanseintrykk, alt treffer like «hardt»
- ▶ Hypo- og hypersensitive for vise sanseintrykk
- ▶ Persepsjon kan variere
- ▶ Mat – lukt og konsistens, overfølsomhet for «dårlig» mat?
- ▶ Klær – treningsbukser, vie gensere og myke sokker?
- ▶ Reaksjoner på lyder
- ▶ Folkemengder med mye inntrykk
- ▶ Lysoverfølsomhet
- ▶ Reaksjoner på sterke farger eller rotete mønster
- ▶ Reagerer sterkt på endringer i omgivelsene

24

Hygiene

- ▶ Manglende sosial forståelse – manglende forståelse for nødvendigheten av hygiene, dersom det ikke plager personen selv
- ▶ Persepsjonsforstyrrelser knyttet til dusjing, hårsårhet?
- ▶ Rene og stive klær
- ▶ Klippe negler
- ▶ Klippe hår

25

Regulerings- og prioriteringsvansker

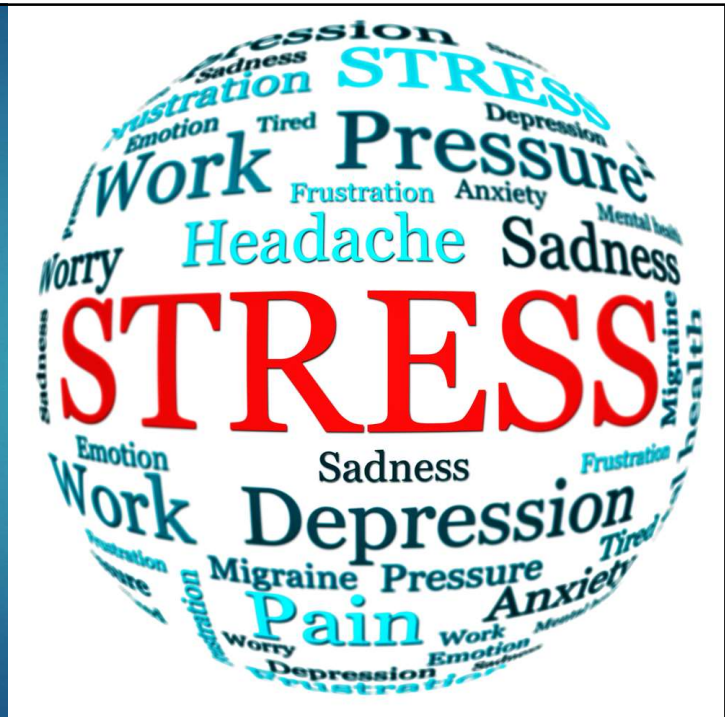
- ▶ Kun et tempo uansett
- ▶ Vansker med å oppfatte tid og planlegge
- ▶ Søvnvansker – innsøvningsvansker, søvn på dagtid, snur døgnet osv.
- ▶ Mat og sultfølelse
- ▶ Vanskelig å prioritere – ingen ting blir gjort

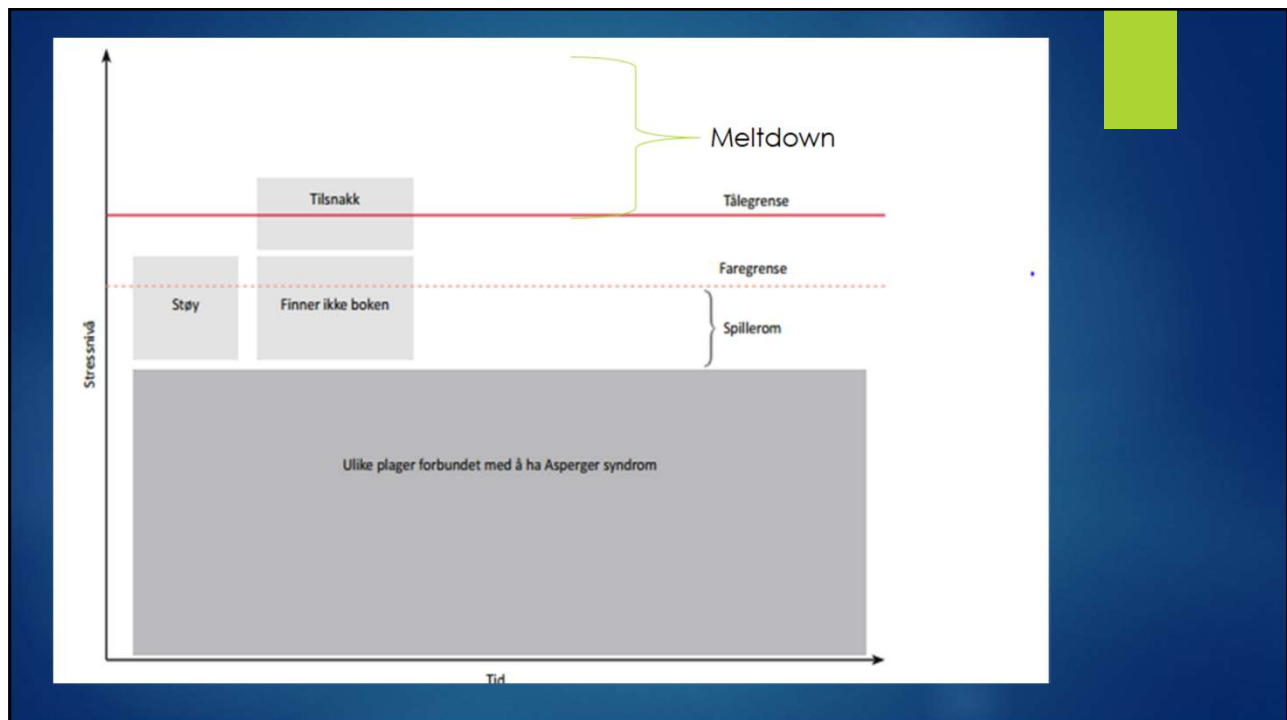
26

Stressreaksjoner

- ▶ Fysiologiske responser:
 - ▶ Fysiske plager
 - ▶ Økt sensitivitet
 - ▶ Spise- og søvnproblemer
- ▶ Atferdsresponser:
 - ▶ Rigid og repeterende atferd
 - ▶ Hyperaktivitet
 - ▶ Aggresjon
 - ▶ Angst
- ▶ Kognitive
 - ▶ Økt kontrollbehov
 - ▶ Konsentrasjonsvansker

27

28

To typer reaksjoner

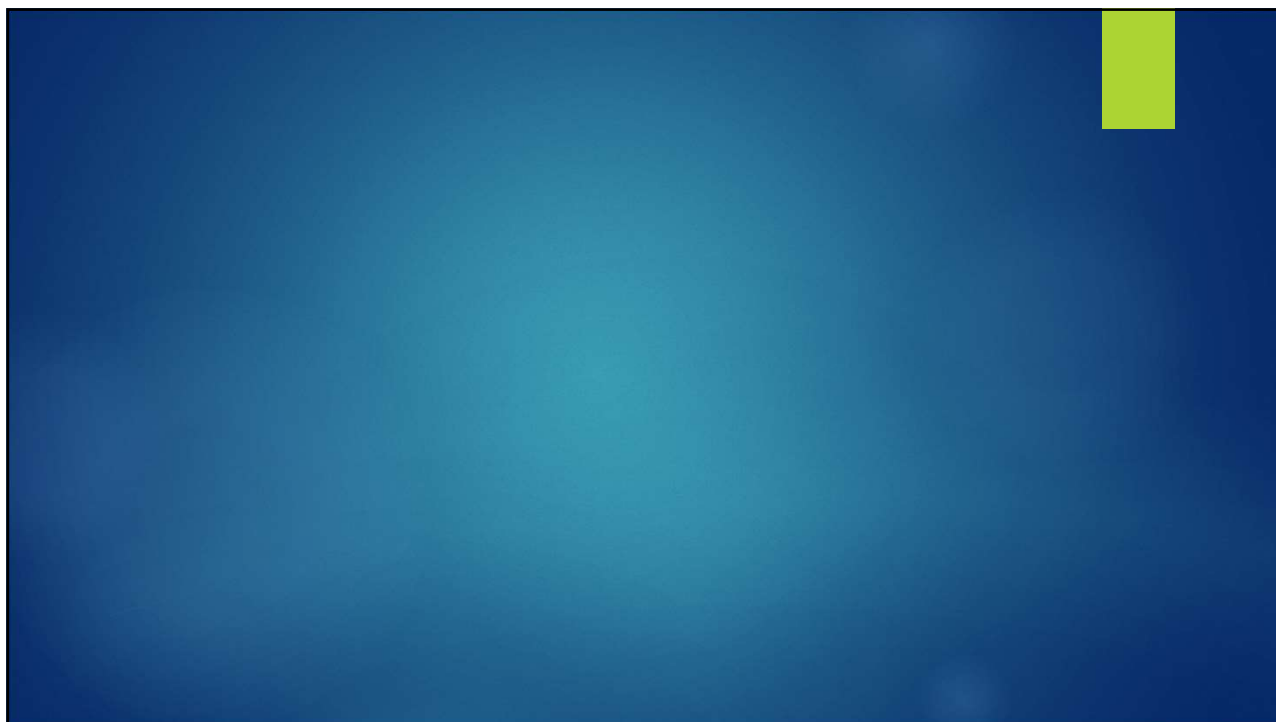
- ▶ Innagerende/Mental kollaps – personen blir vanskelig å få kontakt med, trekker seg inn i seg selv og sin egne verden
- ▶ Utagerende – personen mister all kontroll og går løs på omgivelsene (gjenstander og folk)

29

Så hva er utfordringene?

- ▶ Mange inntrykk av både perseptuell og sosial karakter
- ▶ Den vanlige skolehverdagen er travel og går fort
- ▶ Lærerne ønsker ikke og kan ikke tilrettelegge og forstår ikke elevens spesielle behov
- ▶ Manglende oppfølging
- ▶ Tidspres og tidsfrister
- ▶ Utfordrende arbeidsmetoder – gruppearbeid o.l.

30

31

Hjemflyttingsprosessen

- Skrevet ut fra Åsebråten våren 2007
- Kommunen etablerte hjelpetiltak:
 - Miljøterapeut tir, tor og annenhver lørdag
 - Avlastning i institusjon annenhver helg + to uker om sommeren
 - Omsorgslønn
 - Tilrettelagt skoletilbud (Fontenen skole), heldag 07:30-16:00
 - Tverrfaglig sammensatt: spesialpedagoger, vernepleiere, barnevernspedagoger, ergoterapeut og miljøarbeidere

32

Snuoperasjonen

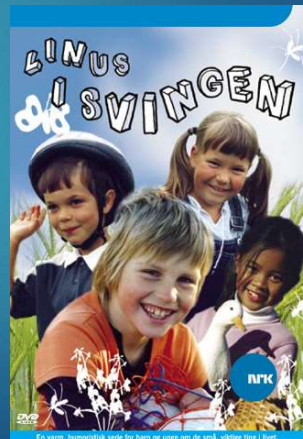
- Struktur og forutsigbarhet
- ADL-trening – matlaging og personlig hygiene
- Tiltak for utfordrende atferd og angst
- Trening i sosial kompetanse

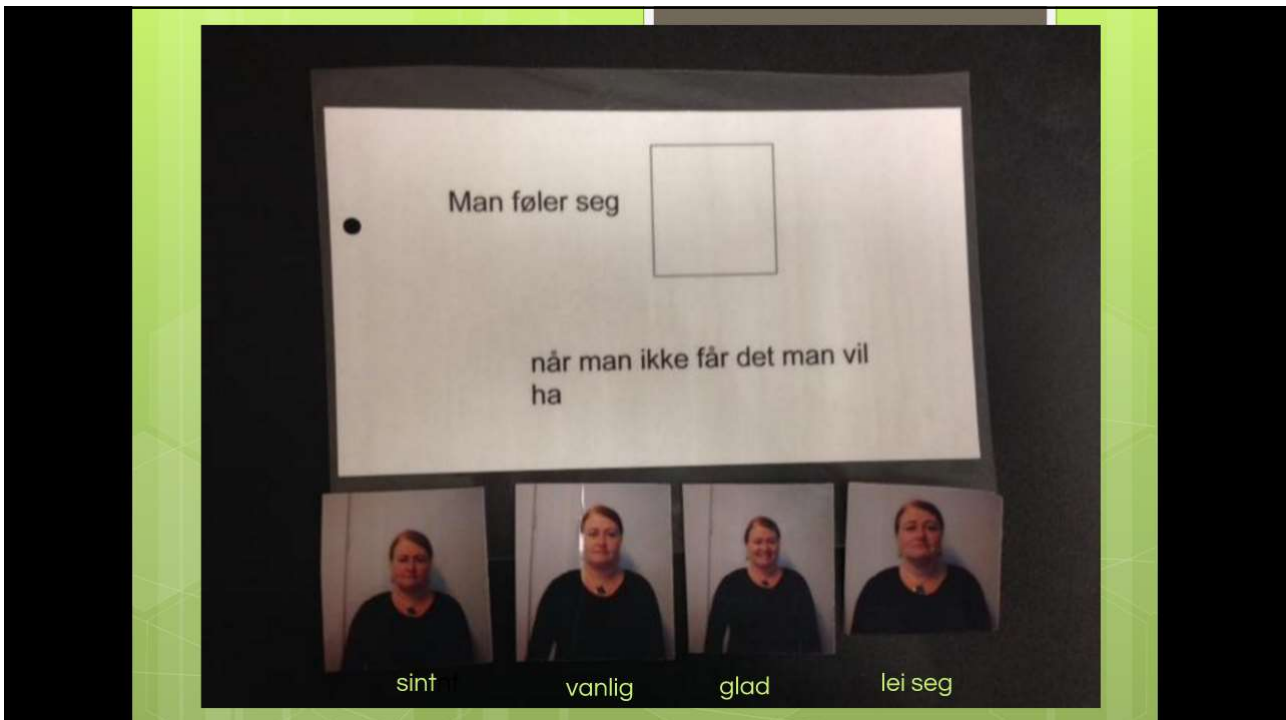
33

4 tilnærminger

- ▶ Bilder av ansiktsuttrykk (eks. Mindreading, Transporter, Training Faces, Emotion Connection)
- ▶ Situasjonsplansjer (emosjonsskripts)
- ▶ Samtaler!!! (Følelseslogg, KAT-kassen o.l.)
- ▶ Film

34

35

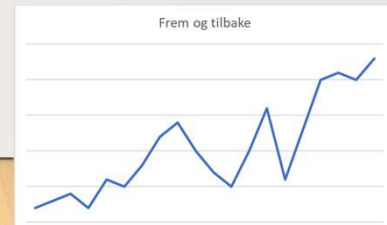
Ungdomsskolen

- Ny kontaktlærer etter jul 8. trinn
- Gradvis innføring av skolefag
- Vinklet de andre fagene inn mot samfunnsfag
- Forsterkning
- Tok etter hvert utgangspunkt i mine mål

36

Ungdomsskolen

- Kontaktlærer var bestemt på at vi skulle nå målet om eksamen på 10. trinn
- Ga aldri opp, selv om ting ble vanskelig og tungt
- Hadde klare og tydelige forventninger, både på kort og langt sikt!
- La vekt på å fremme fleksibilitet og bryte med rutiner og rigide planer
- Hadde troa på meg og mine utviklingsmuligheter
- Viste forståelse for min annerledes tankegang og behov
- Hadde kontroll og tok ansvar!
- **Godt samarbeid**

37

Videregående

- «Linja» fra ungdomsskolen ble videreført (etter en krasjlanding i vanlig vgs):
 - Klare forventninger og ansvarliggjøring
 - Små grupper og tett oppfølging fra lærer
 - Individuelle tilpasning (eks. norsk og tidsfrister)
 - Lærere som hadde troa på at jeg skulle få det til
 - Utnyttet særinteresse

38

Tilrettelegging for elever med ASF

- ▶ Tidsfrister og tidspress
- ▶ Problemer med å prioritere og beregne tid
- ▶ Hjelp, støtte og veiledning til å komme i gang
- ▶ Valg og selvstendigvurderinger er vanskelig
- ▶ Åpne eller abstrakte spørsmål og oppgaver kan være umulige
- ▶ Ta hensyn til at arbeidskapasitet kan variere fra dag til dag, eller time til time
- ▶ Visuell kognisjon som styrke, verbalt arbeidsminne som svakhet

39

Lærer-elev relasjon

- Asymmetrisk/vertikal
- Tilpasning
- Trygghet
- Ekstra viktig
- Aksept og forståelse
- Vilje

40

Videregående fort.

- To siste årene på Malakoff, en «vanlig» VGS
- Større utfordringer med stress
 - Viktig med god relasjon til lærere for trygghet i klasserommet
- Større sosiale utfordringer

41

Fra samhandlingsfrykt til samhandlingskompetanse

ET SELVENDRINGSPROSJEKT MED MÅL OM Å BEDRE EGNE
RELASJONSFERDIGHETER OG SOSIAL KOMPETANSE

STIAN ORM

42

Bakgrunn fort.

- ▶ Malakoff høsten 2014
- ▶ Politisk engasjement
- ▶ Begrenset mulighet til å bygge asymmetriske relasjoner
- ▶ Positive opplevelser i samspill med jevnaldrende
- ▶ Motivasjon til å lære mer om sosiale relasjoner og utvikle egen sosial kompetanse og relasjonsferdigheter
- ▶ Forespørsel fra Jon om å forelese

43

Mål

- ▶ Mål 1: Vedlikeholde og bygge videre på allerede eksisterende relasjoner og «kontakten» til medelever, relasjoner på nivå 3 og 4 skal vedlikeholdes og bygges videre til relasjoner på nivå 4, 5 og 6.
- ▶ Mål 2: Etablere nye sosiale relasjoner med jevnaldrende (fra nivå 0-2, til nivå 4-6)
- ▶ Mål 3: Vise god sosial kompetanse jfr. Definisjon av sosial kompetanse. Samt kunne fastslå med stor sikkerhet at samhandlingspartner setter pris på samhandlingen. Altså at samhandling fører til positivt omdømme fra andre!

44

Sosiale relasjoner

- ▶ 0. Man har en felles arena - f.eks. går man i samme klasse, men har aldri kommunisert
- ▶ 1. Kommunikasjon har forekommet – har f.eks. sagt hei, eller utvekslet et par ord i en kontekstbundet sammenheng
- ▶ 2. Kommunikasjon har forekommet flere ganger – Vekslet noen setninger ved minst to anledninger, ofte i kontekstbundet sammenheng
- ▶ 3. Kontakt er etablert – samhandling har foregått, man har snakket sammen med hensikt å bli kjent med samhandlingspartner, f.eks. hvilke fag man tar, hvor enn bor e.l.

45

Sosiale relasjoner forts.

- ▶ 4. Relasjon er etablert – man har samhandlet nok ganger til at en relasjon er etablert, på dette nivået kjenner man hverandre, syntes det er greit å ta kontakt med den andre, kjenner noe til den andres atferd, personlighet, omgangskrets, skolefaglig interesse, fritidsinteresser e.l..
- ▶ 5. Arenauavhengig relasjon – Lik nr. 4, bare at relasjonen strekker seg utover til flere arenaer (skole og fritid f.eks.), man kjenner til den andres fritidsinteresser, personlighet, holdninger, meninger osv. Relasjonen er nummeret før vennskap, og kan f.eks. foregå mellom to personer i samme «gjeng»
- ▶ 6. Vennskap – Tillit, respekt for hverandre, følelsesmessig bånd/emosjonell gjensidighet, tar initiativ til kontakt med hverandre på ulike arenaer

46

Sosiale relasjoner forts.

- ▶ 7. Godt vennskap – man tilbringer en del tid sammen, kjenner hverandre både på godt og vondt, preget av stor grad av følelser for hverandre (opplever savn etter personen)
- ▶ 8. Bestevennskap – Kan tilbringe veldig mye tid sammen, kjenner hverandre både inn og ut, har sterke følelser for hverandre, opplever et stort savn etter personen ved fravær
- ▶ 9. Kjærlighetsrelasjon – psykisk og fysisk tilstedeværelse og intimitet, mye følelser, ingen andre som kjenner deg bedre, oppleves som at man ikke kan leve uten vedkomne

47

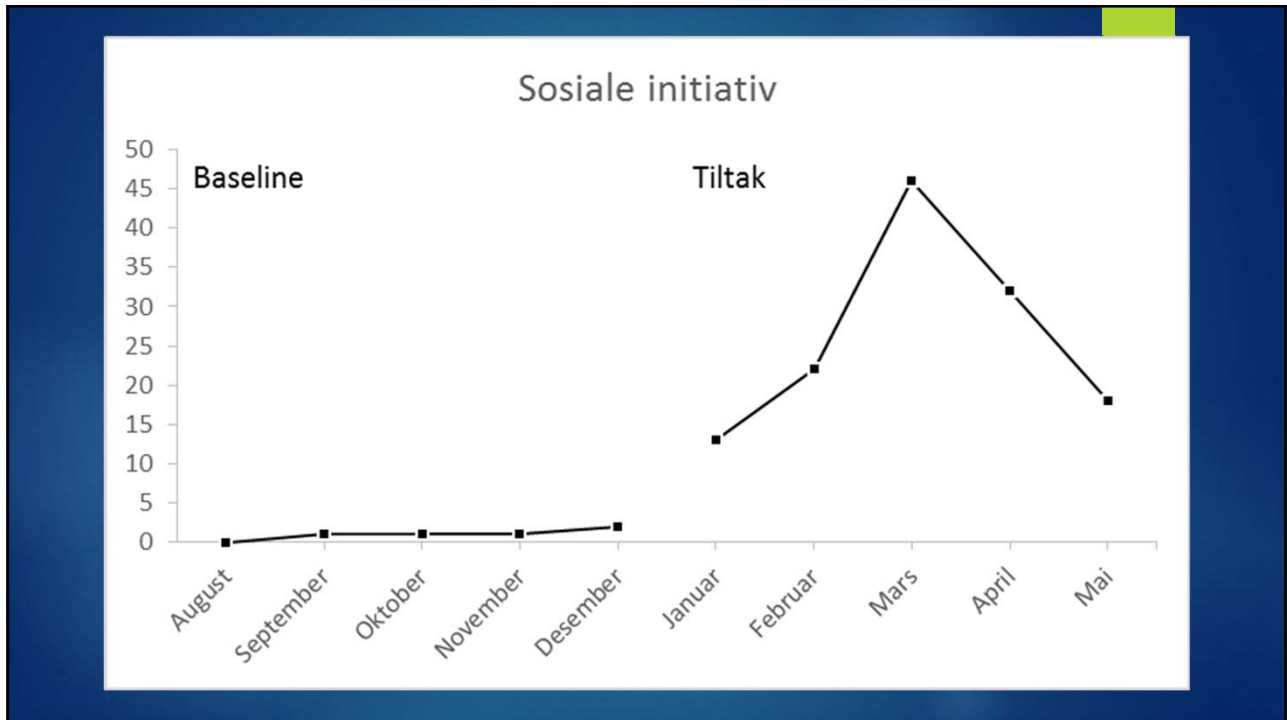
Tiltak

- ▶ Ta sosiale initiativ ovenfor medelever. både å lære hvilke situasjoner jeg kan ta initiativ, hvilke jeg bør gjøre det og hvilke jeg ikke bør gjøre det, samt hensiktsmessige måter å ta disse initiativene på
- ▶ Vise interesse for de som personer, og vise interesse for å bli bedre kjent
- ▶ Prøve å bli bedre kjent med de f.eks. ved å finne ut noe om deres verdier, holdninger, meninger, interesser osv.
- ▶ «Begå» prososiale handlinger, der det er et klart mål at mottakeren også opplever de prososiale handlingene som positive, f.eks. gi komplimenter
- ▶ Ha et kroppsspråk som innbyr til kontakt
- ▶ Tolke positive og negative signaler hos samhandlingspartner
- ▶ Veiledning av Jon

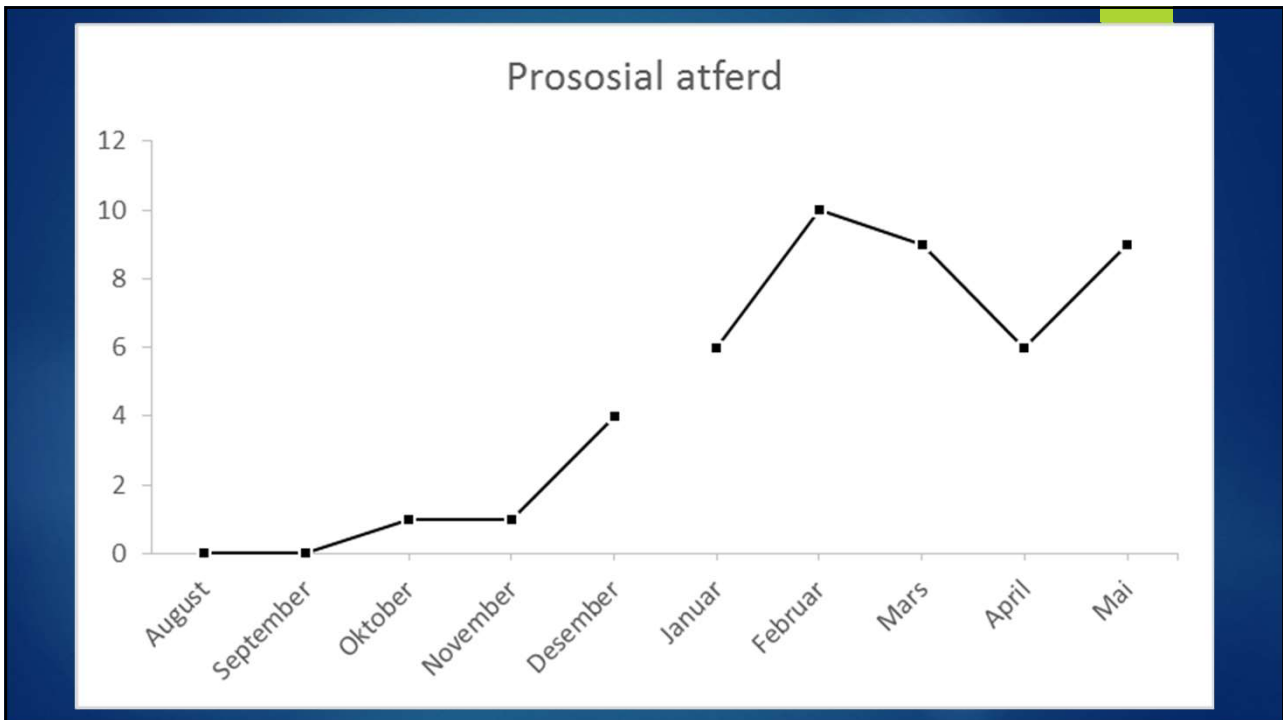
48

Resultater

49

50

51

52

Eksempler

Foranledning	Atferd	Konsekvens
Jeg observerer at det er et avisoppslag med en i klassen i dag. Jeg tenker at når jeg ser den medeleven skal jeg gi ros for avisopplaget.	Jeg ser medelven og sier at det var et bra avisoppslag i dag.	Medeleven blir glad for å høre det og vi starter en samtale relatert til tema.
Jeg ser at A, B og C sitter å snakker sammen i kantina. Jeg tenker at det noen ganger har vært hyggelig å snakke med A, B og C. Det er hyggelige medelever som ofte har interessante ting å snakke om.	Jeg går bort og spør om jeg kan sette meg ned sammen med de.	Jeg setter meg ned sammen med de og vi har en veldig hyggelig og interessant samtale om noe jeg ikke kjente så godt til på forhånd.

53

Øyekontakt og kroppsspråk

54